

Marian Gorynia

marian.gorynia@ue.poznan.pl

www.mariangorynia.pl

<https://www.facebook.com/marian.gorynia>

<https://www.linkedin.com/in/marian-gorynia-18258a25/>

<https://twitter.com/MGorynia>

Perspektywy globalizacji w kontekście pandemii COVID-19

INSTYTUT NAUK EKONOMICZNYCH

POLSKIEJ AKADEMII NAUK

20-ta Jubileuszowa Konferencja

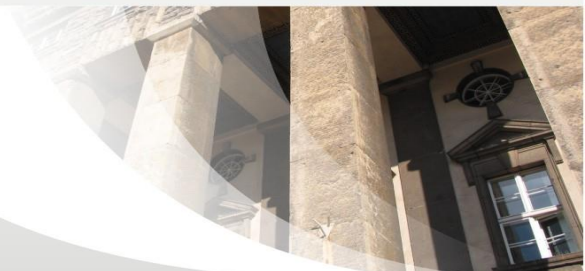
(EKONOMIA – FINANSE – ZARZĄDZANIE):

**Wyzwania w polityce gospodarczej,
politykach publicznych i handlowej w dobie
transformacji cyfrowej**

25 października 2021

UNIWERSYTET EKONOMICZNY
W POZNANIU

GLOBALIZACJA – DEFINICJE

Globalizacja to krótko mówiąc intensyfikacja ekonomicznych, politycznych, społecznych i kulturalnych związków w poprzek granic (Hans-Henrik Holm i George Sørensen)

Globalizacja w szerokim znaczeniu zawiera wszystkie aspekty społecznej działalności człowieka – komunikacja (porozumiewanie się), sprawy ekologiczne, handel, regulacje, ideologie i jakiegokolwiek inne (Jan Aart Scholte)

Globalizacja to proces, w ramach którego ludzie stają się w większy sposób współzależni we wszystkich aspektach życia – kulturalnym, gospodarczym, politycznym, technologicznym i środowiskowym (George C. Lodge)

Nayef R. F. Al-Rodhan, Gerard Stoudmann, *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition*, Geneva Center for Security Policy, Geneva 2006

GLOBALIZACJA – DEFINICJE

Internacjonalizacja – umiędzynarodowienie – w odniesieniu do gospodarki oznacza współpracę z zagranicą, mogącą przybierać rozmaite formy

Globalizacja (mondializacja) w znaczeniu ekonomicznym to szczególny przypadek umiędzynarodowienia:

- **co do swej istoty globalizacja jest logiczną konsekwencją dotychczasowego rozwoju gospodarki rynkowej i naturalnym etapem jej ewolucji; innymi słowy ma charakter immanentny, nieunikniony**
- **intensywność, powszechność (światowy zasięg), uniformizacja, unifikacja, standaryzacja działań**
- **globalizacja to wyższe (najwyższe?) stadium internacjonalizacji**
- **przejawy globalizacji – handel międzynarodowy (eksport, import), zagraniczne inwestycje bezpośrednie, międzynarodowe rynki finansowe (kapitałowe); szczególna rola technologii informacyjnych i Internetu**

GLOBALIZACJA – DEFINICJE

- Takie wielowymiarowe i dalekosiężne zjawisko **nie jest łatwe** do zdefiniowania.
- Według Światowej Organizacji Zdrowia globalizację można zdefiniować jako **zwiększone wzajemne powiązania i współzależność narodów i krajów**. Powszechnie rozumie się, że pociąga za sobą otwarcie granic międzynarodowych na przepływ towarów, usług, finansów, ludzi i idei; oraz zmiany w instytucjach i politykach na poziomie krajowym i międzynarodowym, które ułatwiają lub promują takie przepływy (WHO, 2020).
- Definicja ta zdaje się przypominać definicję Dunninga (1993), która również wskazała, że „tryby współzależności są zasadniczo potrójne, a mianowicie **handel na zasadach rynkowych, bezpośrednie inwestycje zagraniczne i umowy o współpracy między przedsiębiorstwami**”.

PERCEPCJE GLOBALIZACJI – SZANSA CZY ZAGROŻENIE?

Cztery postawy:

- **Entuzjazm** (lekko schłodzony rozumem) – pro-, afirmacja (ale nie ślepa)
  - Jagdish Bhagwati, *In Defense of Globalization*
- **Zatroskana refleksyjność** – medium, równowaga:
  - Paul Streeten, *Globalization. Threat or Opportunity?*
- **Podejrzliwość** – podejście krytyczne (ale bez całkowitej negacji):
  - Joseph E. Stiglitz, *Globalizacja*
  - Władysław Szymański, *Dlaczego globalizacja jest irracjonalna?*
- **Kwestionowanie sensu globalizacji** – Trump i podobni przywódcy, nowy protekcjonizm i nowy nacjonalizm

10 ANTYNOMII GLOBALIZACJI

SZANSE VERSUS ZAGROŻENIA GLOBALIZACJI

Jagdish Bhagwati: entuzjazm – pro-, afirmacja (ale nie ślepa)

Ubóstwo: zmniejszenie – zwiększenie

Praca dzieci: redukcja – zwiększenie

Rola kobiety: poprawa – regres

Demokracja: promocja – ograniczenie

Kultura: wzbogacenie – narażona na niebezpieczeństwo

Płace i standardy pracy: wzrost – obniżka

Środowisko: poprawa – pogorszenie

Korporacje międzynarodowe: pożyteczni aktorzy – drapieżcy

Przestępczość: spadek – wzrost

Zdrowie: poprawa – regres

KRYTYKA GLOBALIZACJI

ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z GLOBALIZACJI

Joseph Stiglitz: podejście krytyczne (ale bez całkowitej negacji), możliwości korekty

- **Niesprawiedliwe reguły gry**, narzucone przez dysponujące większą siłą kraje rozwinięte
- **Orientacja procesów globalizacji wyłącznie na zysk i wartości materialne**, z lekceważeniem innych aspektów
- **Niedemokratyczne ograniczanie suwerenności** wielu krajów rozwijających się
- **Nierównomierny rozkład korzyści płynących z globalizacji**, straty (?)
- **Narzucenie** wielu krajom rozwijającym się **systemu gospodarczego nieodpowiedniego** dla ich tradycji, kultury i wyzwań rozwojowych

Identyfikacja najważniejszych wyzwań związanych z globalizacją

- **Najważniejszym wyzwaniem globalnym jest antyglobalizacja albo negowanie globalizacji, absolutyzowanie jej słabych stron, postrzeganie jej wyłącznie w kategoriach zagrożenia – tak uważano przed pandemią**
- **Populizm i nacjonalizm w polityce sensu largo przeniesiony do szeroko rozumianej polityki gospodarczej – nowy protekcjonizm i nowy nacjonalizm (Rodrik, Kołodko i Koźmiński)**

Rodrik

Populism and the Economics of Globalization

Rodrik (2017) rysuje w tym zakresie trzy możliwe scenariusze:

- **zły** – sytuacja podobna do lat 30-tych XX wieku: upadek globalnej współpracy gospodarczej i powstanie silnie prawicowych i silnie lewicowych reżimów
- **brzydki** – pełzający populizm i protekcjonizm, erodujący zarówno liberalną demokrację, jak i otwartą gospodarkę światową
- **dobry** – demokratyczne przywrócenie równowagi, które odchodzi od hiper-globalizacji i przywraca większą autonomię narodom

**Identyfikacja najważniejszych wyzwań
związanych z globalizacją – niższy szczebel abstrakcji – think tank
Millenium Project [2015]**

Global Challenge 1. Sustainable development and global climate change?

Global Challenge 2. Clean water

Global Challenge 3: Population and resources – balance

Global Challenge 4: Genuine democracy and authoritarian regimes

Challenge 5. Decision making – integrating improved global foresight

Global Challenge 6: Global information & communications technologies along with machine intelligence, big data, and cloud computing

Global Challenge 7: Ethical market economies – the gap between rich and poor

Global Challenge 8. Threat of new and reemerging diseases and immune microorganisms

Challenge 9. Education and learning

Global Challenge 10. Shared values and new security strategies

Challenge 11. Status of women

Global Challenge 12: Transnational organized crime

Global Challenge 13: Energy demands

Global Challenge 14: Scientific and technological breakthroughs

Global Challenge 15: Ethical considerations and global decisions

**Identyfikacja najważniejszych wyzwań
związanych z globalizacją – niższy szczebel abstrakcji –
The 2030 Agenda for Sustainable Development**

The 17 sustainable development goals (SDGs) to transform our world :

GOAL 1: No Poverty

GOAL 2: Zero Hunger

GOAL 3: Good Health and Well-being

GOAL 4: Quality Education

GOAL 5: Gender Equality

GOAL 6: Clean Water and Sanitation

GOAL 7: Affordable and Clean Energy

GOAL 8: Decent Work and Economic Growth

GOAL 9: Industry, Innovation and Infrastructure

GOAL 10: Reduced Inequality

GOAL 11: Sustainable Cities and Communities

GOAL 12: Responsible Consumption and Production

GOAL 13: Climate Action

GOAL 14: Life Below Water

GOAL 15: Life on Land

GOAL 16: Peace and Justice Strong Institutions

GOAL 17: Partnerships to achieve the Goal

Racjonalne podejście do globalizacji w skali świata – wizja normatywna w perspektywie pre- i post-covid

- Rynek – najlepszy mechanizm alokacji i koordynacji działalności gospodarczej; ale sam rynek nie załatwi wszystkiego
- **Globalization is Good but Not Good Enough**
- Skoro globalizacja jest nieunikniona, immanentna, a dodatkowo może być dobra, korzystna, to trzeba zrobić wszystko, by taką była
- Nieodzowność, niezbędność **koordynacji globalnej** – w warunkach otwartości narodowe polityki gospodarcze cechuje mniejsza skuteczność, wspólne problemy wymagają wspólnego działania
- Potrzeba publicznych instytucji międzynarodowych i zmian w sprawowaniu władzy, kwestia przejrzystości
  - Reformy MFW i globalnego systemu finansowego
  - Reformy Banku Światowego i pomocy rozwojowej
  - Reformy WTO i zapewnienie równowagi w handlu
- W kierunku globalizacji o bardziej ludzkim obliczu - **inkluzywność**

Możliwe scenariusze globalizacji – zakłócona globalizacja (disrupted globalization)

- Mniej lub bardziej dotkliwe **zakłócenia globalizacji** we wszystkich jej składowych procesach, przewidujące przejściowy charakter zakłóceń gospodarek narodowych, firm i instytucji
- **Wzmocnienie istniejących trendów antyglobalistycznych** obecnych również w świecie sprzed Covid-19
- Występować będą odpowiednio **skutki pośrednie** (mające charakter katalizatora innych zmian) i **skutki bezpośrednie** (blokada, inne środki regulacyjne, stan zdrowia i ekonomii konsumentów i pracowników oraz postawy)
- **Różne ścieżki odbudowy** (powrotu do normalności): szybsze dla krajów rozwiniętych i dla sektora detalicznego, ale średnioterminowy powrót do stanu sprzed pandemii (1-3 lata)

Możliwe scenariusze globalizacji – de-globalizacja

- Nacisk na rozumienie globalizacji jako **wzmacniacza szoków** takich jak pandemia
- Na podstawie prawdopodobnych uwarunkowań medycznych, politycznych, ekonomicznych i społecznych **niemożliwe może być przywrócenie poziomów globalnych wzajemnych powiązań** sprzed Covid-19
- **Przerwanie łańcuchów wartości** z powodu szoku popytowo-podażowego może skutkować permanentnymi procedurami near-shoringowymi i redundancyjnymi w przedsiębiorstwach wielonarodowych
- **Koncentracja regionalna i wzrost poziomy**, a nie pionowy wraz z pojawieniem się nowych modeli biznesowych
- **Przejście na odchudzoną infrastrukturę fizyczną i pierwszeństwo operacji cyfrowych**, napędzane przez wezwania do „krajowych łańcuchów dostaw”

Możliwe scenariusze globalizacji – globalizacja przywrócona do równowagi (globalization rebalanced)

- Pomiedzy powrotem do normalności (**back to normal**) a wycofywaniem się z globalizacji (**withdrawal from globalization**)
- **Przywrócenie równowagi** w takich obszarach jak:
  - ✓ **Rola państwa i rynku** w kształtowaniu procesu globalizacji i jego rezultatów
  - ✓ **Konfiguracja globalnych łańcuchów wartości**
  - ✓ **Kontrola nad ZIB i korporacjami** międzynarodowymi
  - ✓ **Modus operandi i przywództwo w instytucjach** międzynarodowych (np. agencje ONZ)
- Zachowanie **pozytywnych skutków globalizacji** przy jednoczesnym wykorzystaniu **aktualnych impulsów zmian**

CZY PANDEMIA COVID-19 ZABIJE GLOBALIZACJĘ?

- **Przyszłość globalizacji bez pandemii** – jak wyglądałaby gospodarka światowa bez pojawienia się COVID-19?
- Światowy kryzys finansowy z lat 2008-2011 stanowił **cezurę w rozwoju procesów globalizacji**. Po kryzysie zauważalne stało się zahamowanie integracji globalnej. W 2015 r. zjawisko to zostało nazwane **spowolnioną globalizacją (slow globalisation = slowbalisation)**, a twórcą tego pojęcia był Adjiedj Bakas, holenderski pisarz i obserwator trendów. Zwykle się jednak uważa, że będzie ono miało raczej charakter przejściowy, a na długą metę siły globalizacji wrócą z tym większym wigorem.
- The Economist z 24 stycznia 2019 roku: „Patrząc z bardzo długiej perspektywy, na przestrzeni wieków, **marsz globalizacji jest nieunikniony, z wyjątkiem nieprzewidzianej katastrofy**. Postęp technologiczny obniża koszty handlu w każdym zakątku świata, a ludzki impuls do nauki, kopiowania i czerpania zysków z nieznanego jest nie do powstrzymania. Mogą jednak występować długie okresy spowolnienia, gdy integracja ulegnie zahamowaniu lub spadkowi. Złoty wiek globalizacji przyniósł ogromne korzyści, ale także koszty i polityczną reakcję. Nowy wzór handlu, który go zastąpi, będzie nie mniej obciążony szansą, jak i niebezpieczeństwem”.

CZY PANDEMIA COVID-19 ZABIJE GLOBALIZACJĘ?

Globalizacja z pandemią i po pandemii

- Zarówno w trakcie, jak i po okresie pandemii nie zostanie wyłączone działanie sił, które skutkowały **spowolnieniem globalizacji przed pojawieniem się COVID-19**. Siły te będą działać nadal, aczkolwiek usuną się przejściowo na dalszy plan i **zostaną niejako przysłonięte przez koronawirusa**.
- Nagłe i niespodziewane uderzenie COVID-19 doprowadziło do powstania opinii, że **świat po pandemii będzie innym światem**, nic już nie będzie wyglądać tak, jak przed koronawirusem.
- Obserwacja reakcji na COVID-19 wśród rządów, polityków, naukowców, intelektualistów wskazuje, że pojawiają się **bardzo rozbieżne opinie odnośnie** do roli państwa i rynku, znaczenia współpracy międzynarodowej, plusów i minusów otwarcia gospodarek itp.
- Pandemia pokazuje jak ważna jest **współpraca międzynarodowa**. Świat stał się systemem naczyń połączonych i taki już pozostanie.
- Bardzo ważne jest pytanie, jak może ukształtować się **mapa wygranych i przegranych wskutek obecnego kryzysu**.

WNIOSKI

- Globalizacja to obiektywny i nieunikniony proces i klucz do naszego przyszłego dobrobytu
- Globalizacja jest *per saldo* korzystna dla świata – ***Globalization is Good but Not Good Enough***
- **Pozytywny globalny (finalny *per saldo*) efekt** globalizacji nie oznacza, że jest ona dobra i korzystna dla wszystkich (państw, przedsiębiorstw, ludzi) – rozkład korzyści podstawą stosunku do globalizacji
- Globalizacja **inkluzywna** – w sensie międzynarodowym i wewnętrzkrajowym
- Największym zagrożeniem dla postępu cywilizacyjnego jest ślepa **antyglobalizacja**
- **Jaki jest Twój stosunek do globalizacji, do jej przyczyn, przejawów i efektów?**
- **Pandemia nie zabije globalizacji, globalizacja będzie ewoluować**

PUBLIKACJE WYKORZYSTANE

- Gorynia M., **Will COVID-19 Kill Globalization?** [in:] Marin A. Marinov, Svetla T. Marinova (eds.), **COVID-19 and International Business**, New York: Routledge, 2021 [first online: 21.12.2020], p. 68-73, <https://doi.org/10.4324/9781003108924>
- Gorynia M., Matysek-Jędrych A., & Mińska-Struzik E., **Poland on the path of competitiveness growth** [in:] S. I. Bukowski, A. Hyz, & M. Lament (eds.), **Competitiveness and Economic Development in Europe: Prospects and Challenges**, London: Routledge, 2021 [first online: 26.03.2021], p. 1-15, [DOI:10.4324/9781003095361](https://doi.org/10.4324/9781003095361)
- Gorynia M., Jankowska B., Mroczek-Dąbrowska K. (eds.), **Brexit and the Future of the European Union**, Routledge, 2021, ISBN 9781003008606, [DOI:10.4324/9781003008606](https://doi.org/10.4324/9781003008606)
- Gorynia M., Nowak J., Trąpczyński P., Wolniak R., **Globalization in a COVID-19 Afflicted World**, [in:] Rob van Tulder, Alain Verbeke, Lucia Piscitello, Jonas Puck (eds.), **International Business in Times of Crisis**, Progress in International Business Research (PIBR), European International Business Academy (EIBA) Book Series: Volume 16, Emerald Publishing, 2021 – to be published

Dziękuję za uwagę

